

MỘT SỐ ĐẶC TRƯNG TÂM LÝ CỦA NHÓM NGƯỜI CHƯA THÀNH NIÊN PHẠM TỘI Ở THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH

Nguyễn Hải Lâm

Trường Đại học Cảnh sát nhân dân thành phố Hồ Chí Minh.

1. Khái quát về tình hình và đặc điểm tội phạm hình sự do nhóm người chưa thành niên tại thành phố Hồ Chí Minh

Tình hình tội phạm hình sự do nhóm người chưa thành niên gây ra trên địa bàn Thành phố Hồ Chí Minh (TPHCM) trong thời gian qua diễn biến hết sức phức tạp và đang có chiều hướng gia tăng. Theo báo cáo của Phòng Cảnh sát Điều tra (CSĐT) tội phạm về Trật tự xã hội (TTXH) Công an TPHCM, từ 2004 đến năm 2008 lực lượng CSĐT tội phạm về TTXH thành phố đã đấu tranh triệt phá 7.099 nhóm tội phạm hình sự, bắt và xử lý tổng cộng 28.413 đối tượng, trong đó tội phạm hình sự do nhóm người chưa thành niên gây ra là 809 nhóm, chiếm tỉ lệ 11,39%, bắt và xử lý 3.307 đối tượng. Đáng lưu ý là hiện nay các nhóm người chưa thành niên phạm tội đã thực hiện nhiều hành vi phạm tội khác nhau, trong đó có giết người (1,7%), cướp tài sản (7,42%), cưỡng đoạt tài sản (6,73%), trộm cắp tài sản (33%), cướp giật tài sản (28,26%)...

Bảng 1: Một số đặc điểm về nhân thân của các đối tượng thuộc nhóm người chưa thành niên phạm tội ở TPHCM từ năm 2004 đến 2008

Năm	Nhóm bị triệt phá		Độ tuổi			Trình độ văn hoá				Tiền án, tiền sự	
	Số lượng	Số đối tượng	Từ 14 đến dưới 16	Từ 16 đến dưới 18	Từ 18 trở lên	Không biết chữ	Tiểu học	PTCS	PTTH	Có	Chưa có
2004	158	612	145	446	21	60	145	243	164	129	483
2005	163	653	151	452	40	67	153	250	183	132	521
2006	168	721	176	473	72	68	162	361	130	143	578
2007	153	613	142	421	50	59	163	238	153	131	482
2008	167	708	166	465	77	71	159	371	107	145	563
Cộng	809	3.307	780	2.267	260	325	782	1.463	737	680	2.627

Nguồn tài liệu: Báo cáo tổng kết công tác năm của lực lượng CSĐT tội phạm về TXXH Công an thành phố Hồ Chí Minh từ năm 2004 đến năm 2008.

Đa số đối tượng người chưa thành niên phạm tội hình sự theo nhóm ở TPHCM là nam giới, tập trung nhiều ở độ tuổi từ 16-18 tuổi, hầu hết là những đối tượng không có nghề nghiệp và trình độ học vấn thấp (đa số có trình độ văn hoá phổ thông cơ sở trở xuống). Phần lớn các đối tượng trong các nhóm chưa có tiền án tiền sự, số đối tượng phạm tội lần đầu chiếm 87,16%. Hầu hết các đối tượng có địa chỉ cư trú trên địa bàn TPHCM, có một số đối tượng từ các địa bàn giáp ranh thành phố như Đồng Nai, Bình Dương, Long An đến gây án hoặc cấu kết với những đối tượng tại TPHCM để hoạt động.

Đặc biệt hiện nay các nhóm người chưa thành niên đã thực hiện hành vi gây án với phương thức thủ đoạn ngày càng nguy hiểm, táo bạo, sự cấu kết giữa các đối tượng ngày càng chặt chẽ hơn. Thực trạng điều tra khám phá hiện nay cho thấy hầu hết vụ án khi được làm rõ thường có sự cấu kết của nhiều đối tượng là người chưa thành niên để cùng thực hiện tội phạm.

2. Một số đặc trưng tâm lý của nhóm người chưa thành niên phạm tội tại thành phố Hồ Chí Minh

Để hiểu rõ hơn về mức độ liên kết của các thành viên cũng như hậu quả nguy hiểm của nhóm tội phạm người chưa thành niên, chúng ta cần thiết tìm hiểu một số đặc trưng tâm lý của nhóm tội phạm này.

Đặc điểm nổi bật của sự hình thành loại nhóm này là tính tự phát, đó là quá trình gặp gỡ, có quan hệ giao tiếp do cùng quan niệm sống, sự hoà hợp về nhu cầu, thói quen mà chuyển từ vui chơi, tiêu dùng, hưởng thụ sang hoạt động phạm tội để thoả mãn nhu cầu (Ví dụ: xin đều lấy tiền nhậu, chat, chơi điện tử...). Cơ sở để tập hợp các thành viên trong nhóm chủ yếu là do yếu tố cảm tính. Mặc dù trong thời gian qua có rất nhiều nhóm người chưa thành niên phạm tội, song về mức độ cấu kết giữa các thành viên trong nhóm thì còn thấp. Các đối tượng cấu kết với nhau trong khoảng thời gian tương đối ngắn, có nhiều nhóm chỉ cùng nhau thực hiện 01 vụ sau đó tự tan rã không còn hoạt động cùng nhau nữa, tuy nhiên cũng có những nhóm liên kết với nhau hàng năm mà chưa tan rã. Qua nghiên cứu 265 nhóm, chúng tôi thấy có đến 235 nhóm có toàn bộ đối tượng là người chưa thành niên, chiếm tỉ lệ 88,68%. Loại nhóm tội phạm hình thành theo kiểu này thường ít bền vững hơn, tuy nhiên, vì những đối tượng trong nhóm đa số là người chưa thành niên, chưa có tiền án, tiền sự nên công tác phòng ngừa, ngăn chặn hành vi gây án gặp rất nhiều khó khăn.

Mức độ suy thoái nhân cách của người chưa thành niên trong các nhóm này là không giống nhau. Không phải mọi thành viên khi gia nhập nhóm đều bị suy thoái nhân cách nhưng khi một cá nhân vì một lí do nào đó mà tham gia vào những nhóm này thì ở cá nhân đó sẽ hình thành nên hoặc làm sâu sắc hơn quan điểm, tâm thế, thói quen, hành vi chống đối xã hội. Những nhóm này có khả năng tác động rất lớn đến người chưa thành niên trong việc hình thành tính cách xấu, không có nhu cầu, hứng thú, thói quen, tâm thế... tích cực đối với việc thực hiện hành vi hợp chuẩn, và trong những điều kiện nhất định sẽ thúc đẩy các em có hành vi phạm tội.

Hành vi của nhóm này thường phụ thuộc vào nội dung những sở thích đã thành lệ và phù hợp với nhóm. Trong nhóm này thì những hành vi có tính lây lan, bắt chước thể hiện rất rõ nét do mức phản xạ cảm tính dưới dạng vô thức. Trong nhóm không có

định hướng rõ rệt tới hoạt động phạm tội, các thành viên liên kết với nhau bởi yếu tố tâm lý tiêu cực, chuẩn mực của nhóm chống lại các chuẩn mực xã hội. Phần lớn hành vi phạm tội của nhóm này thường ít được chuẩn bị trước hoặc chuẩn bị còn sơ sài.

Tuy nhiên, ở một số nhóm có những đối tượng trên 18 tuổi, có thể là những đối tượng có tiền án, tiền sự, bằng kinh nghiệm sống, kinh nghiệm phạm tội của mình đã thuyết phục, rủ rê các đối tượng người chưa thành niên vào nhóm rồi cùng nhau thực hiện tội phạm, loại này chiếm 11.32% (30/265 nhóm). Với loại này, những đối tượng trên 18 tuổi tìm cách tiếp cận những em trong độ tuổi chưa thành niên có khả năng, điều kiện đi vào con đường phạm tội, thuyết phục, lôi kéo, có khi chúng dùng cả phương thức sử dụng ma túy để dụ dỗ các em, làm cho các em lệ thuộc vào “nàng tiên nâu”. Hoạt động phạm tội của những nhóm kiểu này rất nguy hiểm, bởi lẽ các em trong độ tuổi này thường rất mạnh động, hiếu thắng thích thể hiện mình với mọi người, với đồng bọn, cộng vào đó là sự chỉ dẫn, kích động của các đối tượng khác... làm cho tội phạm các em gây ra càng nguy hiểm hơn. Nhóm phạm tội do có nhiều người tham gia nên có nhiều phương thức và thủ đoạn tinh hơn so với những trường hợp phạm tội đơn lẻ trong tất cả các giai đoạn thực hiện tội phạm. Hành vi của những người trong nhóm phạm tội có khả năng hỗ trợ, giúp đỡ lẫn nhau trong cả quá trình thực hiện tội phạm.

Bảng 2: Đặc điểm về thành phần và động cơ phạm tội của nhóm người chưa thành niên phạm tội ở TPHCM từ năm 2004 đến 2008

Năm	Nhóm bị triệt phá (số nhóm)			Động cơ, mục đích phạm tội (số đối tượng)		
	Số lượng	Nhóm có đối tượng trên 18 tuổi	Nhóm không có đối tượng trên 18 tuổi	Số đối tượng bị bắt	Chiếm đoạt tài sản	Động cơ khác
2004	158	24	134	612	398	214
2005	163	32	131	653	420	233
2006	168	21	147	721	487	334
2007	153	28	125	613	414	199
2008	167	31	136	708	422	286
Cộng	809	136 (16,8%)	673 (83,2%)	3.307	2.141	1.166

Nguồn tài liệu: Báo cáo tổng kết công tác năm của lực lượng CSĐT tội phạm về TTXH Công an thành phố Hồ Chí Minh từ năm 2004 đến năm 2008.

Về mục đích của các nhóm người chưa thành niên phạm tội trên địa bàn TPHCM hầu hết đều nhằm mục đích tư lợi và thỏa mãn nhu cầu cá nhân. Có đến trên 70% các vụ án mà chúng gây ra là nhằm chiếm đoạt tài sản như cướp, cướp giật, trộm cắp, cưỡng đoạt tài sản, đánh bạc... Tài sản sau khi chiếm đoạt được bọn chúng thường cầm cố hoặc bán cho các tiệm cầm đồ trên địa bàn để lấy tiền ăn chơi. Sau khi có tiền bọn chúng thường tìm đến các nơi ăn chơi, các tụ điểm tệ nạn xã hội như: vũ trường, quán bar, nhà hàng, quán karaoke, bì da, các quán nhậu, cafe, hoặc ngồi lì ở các quán internet, hút chích ma túy cho đến khi hết tiền thì bọn chúng tiếp tục gây án để lấy tiền ăn chơi. Tuy nhiên, ngoài mục đích tư lợi ra, các em còn muốn thể hiện rằng mình không muốn thua kém bạn bè trong nhóm, muốn chứng minh với bạn bè là mình cũng làm được việc mà những bạn khác đã làm... Ngoài ra, các nhóm người chưa thành niên còn thực hiện các hành vi giết người, cố ý gây thương tích... xuất phát từ mâu thuẫn cá nhân, mâu thuẫn của đối tượng trong nhóm này với nhóm khác. Nhiều vụ án đau lòng xuất phát từ những mâu thuẫn nhỏ trong cuộc sống dẫn đến người chết, người bị thương, người khác phải vào tù. Điều này cũng từ nguyên nhân do tính bùng bột, mạnh động của tuổi mới lớn, cộng thêm vào đó là sự ảnh hưởng của các loại văn hóa bạo lực của nước ngoài làm cho các em bị lôi cuốn vào con đường phạm tội.

Như vậy, nhóm tội phạm người chưa thành niên với những nét tâm lý đặc trưng về mức độ liên kết giữa các thành viên và những đặc điểm riêng về tâm lý của giai đoạn lứa tuổi đã ảnh hưởng rất lớn đến quá trình suy thoái nhân cách và quá trình thực hiện tội phạm. Việc tìm hiểu những đặc điểm tâm lý của nhóm tội phạm này sẽ có ý nghĩa quan trọng trong việc phòng ngừa, điều tra khám phá tội phạm của nhóm người chưa thành niên cũng như giúp cho việc giáo dục, uốn nắn nhân cách của các em sớm trở lại con đường phát triển bình thường, trở thành con người có ích cho xã hội.